

BILAN

RAPPORT 2009/**concept** Hilversum (NH), Larenseweg 34

Vleermuizenonderzoek in het kader van de Flora- en faunawet

in opdracht van Dudok Wonen

Rapport-ID

Titel	Hilversum (NH), Larenseweg 34. Vleermuizenonderzoek.
ISSN	1572-3194-2009/concept
Rapportnummer	2009/concept
Aantal pagina's	20
Opdrachtgever	Dudok Wonen
Contactpersoon opdrachtgever	mw. S. Keulemans
Onderzoekskader	herbestemming van de locatie
Projectleider BILAN	dhr. C. Witteveen
Auteur(s)	dhr. M. van der Hout
Kaarten en afbeeldingen	dhr. M. van der Hout
Datum concept	26-11-2009
Digitale versie	ja
Verzending definitief aan	contactpersoon
Akkoord BILAN	dhr. C. Witteveen Directeur

BILAN

B: Fontys Hogescholen, Mollergebouw
Prof. Goossenslaan 1-01, ruimte A 1.16, Tilburg
P: Postbus 90903, 5000 GD TILBURG
T: 0877 876322
F: 013 5360051
E: bilan@fontys.nl
W: www.bilan.nl

© BILAN 2009

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, elektronisch databestand of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave dient men zich tot de uitgever te wenden.

Inhoudsopgave

Samenvatting	7
1 Inleiding	9
1.1 Administratieve gegevens project.....	9
1.2 Beschrijving van het plangebied	9
1.3 Beschrijving van de voorgenomen ingrepen	10
1.4 Wet- en regelgeving.....	10
2 Onderzoek	12
2.1 Doelstelling.....	12
2.2 Methoden van het onderzoek.....	12
2.3 Uitvoering van het onderzoek	12
3 Resultaten	13
3.1 Beschermde status van de waargenomen soorten.....	16
4 Verwachte effecten	16
5 Conclusie en aanbevelingen	16
6 Literatuur	17
Bijlage 1: Vleermuizen en de wet	19

Figuren

Fig. 1: Ligging van het plangebied.....	9
Fig. 2: Bestaande situatie van het plangebied.....	10
Fig. 3: Locaties van gewone dwergvleermuizen in en direct rond het plangebied	14
Fig. 4: Locaties van rosse vleermuizen in en direct rond het plangebied	15

Samenvatting

In opdracht van Dudok Wonen (de dato 3 april 2009) voerde BILAN in de periode april - september een vleermuizenonderzoek uit voor het plangebied Hilversum (NH), Larenseweg 34. Het onderzoek werd verricht in het kader van de herbestemming van de locatie.

Gedurende het onderzoek werden twee vleermuizensoorten in en in de directe omgeving van het plangebied waargenomen, namelijk de gewone dwergvleermuis en de rosse vleermuis.

Het plangebied dient voor vleermuizen als foerageergebied. Door het waargenomen aantal jagende vleermuizen, in combinatie met de schaal van het onderzoeksgebied, kan echter gesteld worden dat het niet om een essentieel foerageergebied gaat.

Van de gewone dwergvleermuis werden vijf territoria aangetroffen. Hieruit kan geconcludeerd worden dat er in het plangebied, en de directe omgeving hiervan minimaal vijf paarverblijfplaatsen aanwezig zijn.

Van de vijf waargenomen roepende mannetjes schonk slechts één dier bijzonder veel aandacht aan een gebouw in het plangebied. Dit betrof de Campinafabriek. De Campinafabriek blijft in de planvorming gehandhaafd.

Met de sloop van de bijgebouwen wordt de Flora- en faunawet niet overtreden.

1 Inleiding

In opdracht van Dudok Wonen (de dato 3 april 2009) voerde BILAN in de periode april - september een vleermuizenonderzoek uit voor het plangebied Hilversum (NH), Larenseweg 34. Het onderzoek werd verricht in het kader van de herbestemming van de locatie.

Aanleiding van dit onderzoek was een eerder door BILAN, uitgevoerde gebouweninspectie in het plangebied. Daarin werd geconcludeerd dat de te slopen bebouwing voor de strikt beschermde vleermuissoorten potentieel geschikt is.

De daadwerkelijke aanwezigheid van vleermuissoorten kan alleen met veldonderzoek worden uitgesloten dan wel aangetoond.

Doel van dit onderzoek was om de functie als (kraam-, winter- en/of paar)verblijfplaats van de bebouwing te bepalen voor vleermuizen. Tevens werd de functie van de directe omgeving voor vleermuizen vastgesteld.

1.1 Administratieve gegevens project

Plangebied	Hilversum (NH), Larenseweg 34
Oppervlakte	ca. 1,5 ha
Opdrachtgever	Dudok Wonen
Uitvoerder	BILAN
BILAN projectcode	B3249

1.2 Beschrijving van het plangebied

Het plangebied ligt in de kern van Hilversum (zie fig. 1). Het betreft het oude Campinagebouw met bijgebouwen. Het binnenterrein is geheel onverlicht, de omliggende straten zijn door lantaarns goed verlicht. Langs de Eemnesserweg staan aan weerszijden bomen waarvan de boomkronen boven de lantaarns uitkomen. Langs de Larenseweg zijn alleen in enkele tuinen groenelementen aanwezig.

Fig. 1: Ligging van het plangebied.
Bron ondergrond: Google Earth.

Fig. 2: Bestaande situatie van het plangebied.
Bron: maps.msn.nl/

1.3 Beschrijving van de voorgenomen ingrepen

In de plannen worden de bijgebouwen gesloopt. Het pand van de oude Campinafabriek zal blijven bestaan.

1.4 Wet- en regelgeving

Alle in Nederland voorkomende vleermuizen genieten strikte bescherming onder de Flora- en faunawet. De wet is aangevuld met een Algemene Maatregel van Bestuur (AMvB) met betrekking tot artikel 75 aangaande de vrijstellingen van de verbodsbepalingen. Alle inheemse soorten vleermuizen zijn opgenomen in tabel 3 van bijlage 1 van de AMvB en zijn daarmee strikt beschermd. De wet kent ten aanzien van deze soorten een zorgplicht en verbodsbepalingen.

1.4.1 Zorgplicht

De Flora- en faunawet gaat uit van het 'nee tenzij'-beginsel. Beschermen staat voorop, ingrijpen is een uitzondering. De wet vereist dat zorgvuldig met dieren wordt omgegaan, de zogeheten 'zorgplicht'.

1.4.2 Verbodsbepalingen

Voor inheemse diersoorten zijn er, naast de zorgplicht, ook verschillende verbodsbepalingen van toepassing, beschreven in art. 9 t/m 12 van de Flora- en faunawet.

Het is ondermeer verboden verblijfplaatsen, ook die periodiek gebruikt worden, te verwijderen.

Eveneens is het verboden de functionaliteit van een vaste rust- of verblijfplaatsen aan te tasten, door aantasting van essentiële vliegroutes en/of foeragegebieden.

1.4.3 Ontheffing

Voor soorten van de Flora- en faunawet die in tabel 3 worden genoemd, kan na een uitgebreide toets een ontheffingsaanvraag ingediend worden om activiteiten toch uit te mogen voeren.

De zorgplicht en de plicht tot voorkomen, beperken of ongedaan maken (vermijden, mitigeren en compenseren) blijft gelden, maar ontheffing van de verbodsbepalingen kan onder voorwaarden worden verleend wanneer er o.a. geen alternatief is voor de ingreep en er geen afbreuk wordt gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de 'populaties van de soort' in hun natuurlijke habitat.

1.4.4 Gedragscodes

Wanneer het gaat om bestendig beheer en onderhoud in land- of bosbouw kan op basis van een door de Minister goedgekeurde gedragscode vrijstelling worden gekregen voor verbodsbepalingen ten aanzien van onder de Flora- en faunawet algemeen en strikt beschermde soorten (tabel 2 en 3). De zorgplicht blijft daarbij echter gewoon gelden.

Meer informatie over de uitwerking van de Flora- en faunawet is te vinden in de brochure "*Buiten aan het werk – houd tijdig rekening met beschermde dieren en planten!*" op de website van het Ministerie van LNV.

Voor een uitgebreidere toelichting op de wetgeving wordt verwezen naar bijlage 1.

2 Onderzoek

2.1 Doelstelling

Het vleermuizenonderzoek had tot doel:

- het vaststellen of uitsluiten van de aanwezigheid van verblijfplaatsen van vleermuizen;
- het vaststellen of uitsluiten van de functie van het plangebied als foerageergebied of vliegroute voor vleermuizen.

2.2 Methoden van het onderzoek

Het veldonderzoek bestond uit een detectoronderzoek met behulp van een Pettersson D240x ultrasoondetector. Indien nodig werden time-expansion opnamen gemaakt voor nadere analyse in het programma Batsound.

Het onderzoek richtte zich op de volgende aspecten:

1. Het lokaliseren en identificeren van in de avond en ochtend foeragerende vleermuizen en op vliegroute passerende vleermuizen;
2. Het lokaliseren van (kraam-)verblijfplaatsen van vleermuizen door het opsporen van vliegroutes en (in de ochtend) rond de verblijfplaats zwermdende vleermuizen;
3. Het lokaliseren van paarverblijfplaatsen van vleermuizen door het opsporen van in hun territoria roepende (baltsende) mannetjes;

Daarbij is uitgegaan van de voor iedere methode aanbevolen inventarisatieperioden en werkwijze¹.

2.3 Uitvoering van het onderzoek

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de data waarop vleermuizenonderzoek in het plangebied heeft plaatsgevonden. De weersomstandigheden waren gunstig tot matig voor vleermuizenonderzoek.

datum	tijdstip	onderzoekstype	weersomstandigheden
20-04-2009	avondronde	verblijfplaatsen / vliegroutes / foeragerende vleermuizen	14 - 12°C / 1 Bft / geen neerslag
10-06-2009	ochtendronde	verblijfplaatsen / vliegroutes / foeragerende vleermuizen	23 °C / 1 Bft / lichte miezer
26-06-2009	avondronde	verblijfplaatsen / vliegroutes / foeragerende vleermuizen	26,5 – 21,8 °C / 1 Bft / net voor zonsondergang korte regenbui
26-08-2009	avondronde	foeragerende vleermuizen roepende mannetjes gewone dwergvleermuis	19 °C / 2 Bft / geen neerslag
20-09-2009	avondronde	foeragerende vleermuizen roepende mannetjes gewone dwergvleermuis	12 °C / 0 Bft / geen neerslag

Tabel 1: Weersomstandigheden bij het veldonderzoek.

¹ Limpens, 2004 / Limpens, H.J.G.A., P. Twisk, G. Veenbaas. 2004

3 Resultaten

Gedurende het onderzoek werden in het plangebied en in de directe omgeving ervan twee vleermuisensoorten waargenomen, namelijk de gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*) en de rosse vleermuis (*Nyctalus noctula*).

Gewone dwergvleermuis

Verspreid over het plangebied werden foeragerende gewone dwergvleermuizen waargenomen. Vaste foerageerpunten in het plangebied waren de achtertuinen van de Eemnesserweg, de bomen langs de Eemnesserweg, de splitsing van de Eemnesserweg met de Larenseweg, de binnenplaats van de Campinafabriek, de meest zuidelijk gelegen loskade aan de Larenseweg, de boomtoppen aan de Larenseweg.

Roepende dieren werden met name waargenomen op de binnenplaats van de Campinafabriek. Een roepend mannetje werd waargenomen vliegend boven de achtertuinen van de Eemnesserweg en de zuidhoek van de binnenplaats. Het dier schonk geen bijzondere aandacht aan de Campinafabriek; vermoedelijk bevindt de paarplaats zich in de tuinen of bijbehorende huizen. Een ander mannetje werd roepend waargenomen al vliegend tussen de Campinafabriek en de oude drukkerij, ter hoogte van de poort aan de Larenseweg. Hierbij schonk het dier extra veel aandacht aan de gevel van de Campinafabriek. Hieruit kan geconcludeerd worden dat een paarplaats in de Campinafabriek aanwezig is. Een roepend mannetje werd waargenomen in de nabijheid van de schoorsteen, dit dier schonk geen bijzondere aandacht aan de schoorsteen of aan de bijgebouwen. Vermoedelijk bevindt de paarplaats zich in de huizen of tuinen in de omgeving. Ten slotte werden twee roepende mannetjes vliegend tussen de boomtoppen van de Eemnesserweg waargenomen. In totaal werden vijf territoria waargenomen.

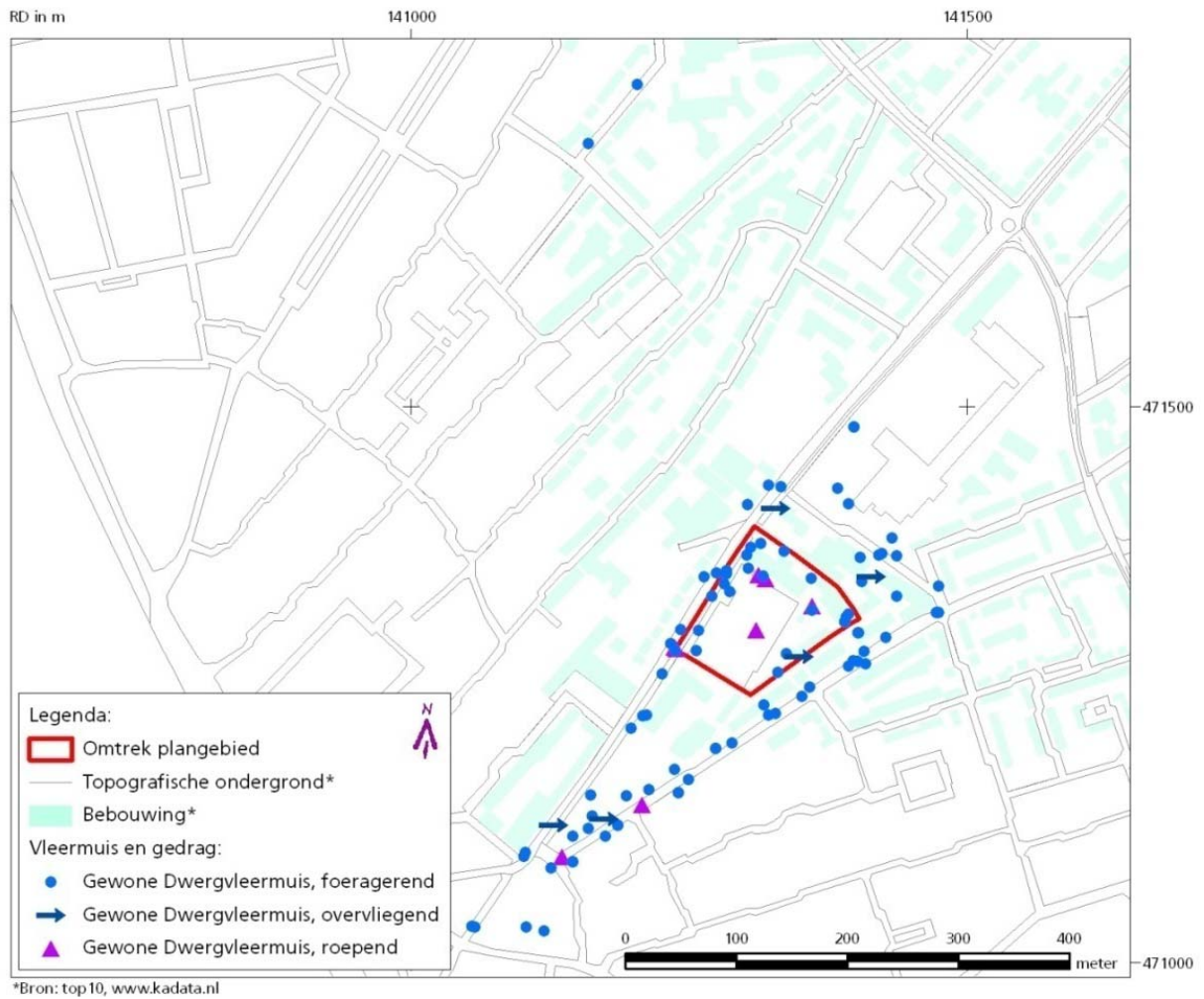

Fig. 3: Locaties van gewone dwergvleermuizen in en direct rond het plangebied.

Rosse vleermuis

Gedurende het veldonderzoek van 26 juni werd een rosse vleermuis hoog boven de stad foeragerend waargenomen. Verder werden tijdens het gehele onderzoek geen waarnemingen gedaan van rosse vleermuis, het is dan ook niet waarschijnlijk dat de soort in het plangebied voorkomt.

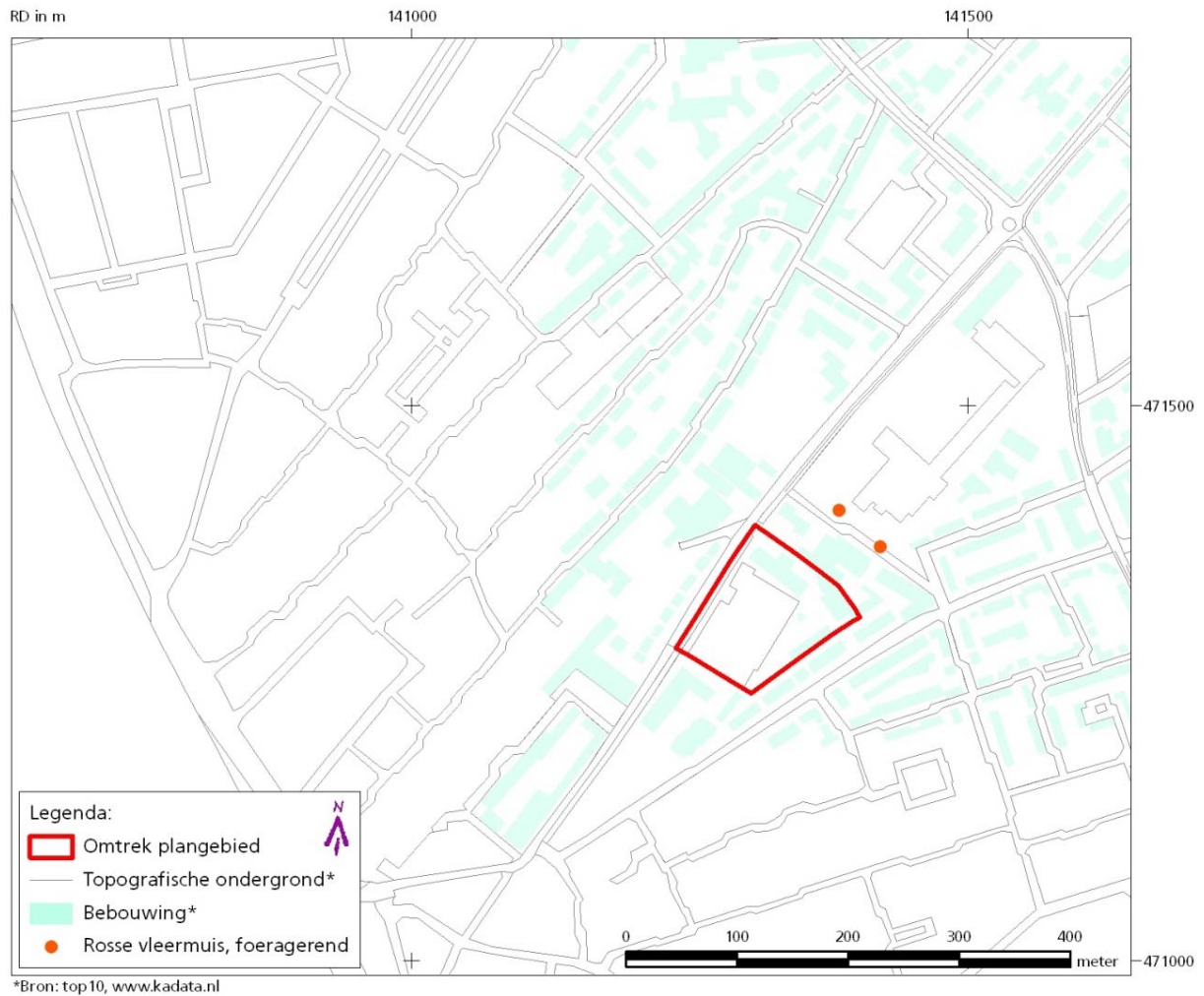

Fig. 4: Locaties van rosse vleermuizen in en direct rond het plangebied.

3.1 Beschermde status van de waargenomen soorten

Alle in en in de directe omgeving van het plangebied waargenomen soorten zijn strikt beschermd door de Flora- en faunawet (tabel 3) en de Europese Habitat Richtlijn (lijst 4). De soorten zijn alle algemeen voor Nederland en staan niet op de Rode Lijst.

Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Status FF-wet	Status Habitat Richtlijn	Status Rode Lijst
gewone dwergvleermuis	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	tabel 3	Lijst 4	-
rosse vleermuis	<i>Nyctalus noctula</i>	tabel 3	Lijst 4	-

Tabel 2: Status van de waargenomen soorten op de Flora- en faunawet, Habitat Richtlijn en Rode Lijst.

4 Verwachte effecten

De waargenomen territoria van gewone dwergvleermuis duiden op de aanwezigheid van paarverblijfplaatsen in de Campinafabriek of woonhuizen of tuinen in de directe omgeving. In de planvorming worden alleen de bijgebouwen gesloopt. De ingrepen zullen geen negatief effect hebben op de aanwezige paarverblijfplaatsen.

5 Conclusie en aanbevelingen.

- Gedurende het onderzoek werden twee vleermuisensoorten in en in de directe omgeving van het plangebied waargenomen, namelijk de gewone dwergvleermuis en de rosse vleermuis.
- Het plangebied dient voor vleermuisen als foerageergebied. Door het waargenomen aantal jagende vleermuisen, in combinatie met de schaal van het onderzoeksgebied, kan gesteld worden dat het niet om een essentieel foerageergebied gaat.
- Van de gewone dwergvleermuis werden vijf territoria aangetroffen. Hieruit kan geconcludeerd worden dat er in het plangebied, en de directe omgeving ervan minimaal vijf paarverblijfplaatsen aanwezig zijn.
- Van de vijf waargenomen roepende mannetjes schonk slechts één dier bijzonder veel aandacht aan een gebouw in het plangebied. Dit betrof de Campinafabriek. De Campinafabriek blijft in de planvorming gehandhaafd.
- Met de sloop van de bijgebouwen wordt de Flora- en faunawet niet overtreden.

6 Literatuur

Heusden, W.R.M., S.J. Vreugdenhil, 2006. *Handreiking Flora- en faunawet. Voor werkzaamheden en activiteiten in het kader van bestendig gebruik, bestendig beheer en onderhoud en ruimtelijke inrichting en ontwikkeling*. Dienst Landelijk Gebied, [Utrecht]. [Intern werkdocument]

Limpens, H., K. Mostert, W. Bongers, 1997, *Atlas van de Nederlandse vleermuizen*. K.N.N.V., Utrecht.

Limpens, H. 2004. *Achtergronden met betrekking tot conflicten en potentiële conflicten bij voorgenomen sloop en renovatie van potentieel door vleermuizen bewoonde gebouwen*. 2004, Eco Consult & Project Management / VZZ, Wageningen/Arnhem

Limpens, H.J.G.A., P. Twisk, G. Veenbaas. 2004. *Met vleermuizen overweg: Brochure over vleermuizen en de wijze waarop bij planning, aanleg, reconstructie en beheer van wegen praktische invulling kan worden gegeven aan de wettelijke zorgplicht voor vleermuizen*. Uitgave Dienst Weg- en Waterbouwkunde, Delft, en de Vereniging voor Zoogdierkunde en Zoogdierbescherming, Arnhem.

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. *Buiten aan het werk – houd tijdig rekening met beschermde dieren en planten!*. Website: www.minlnv.nl

Schober, W. E. Grimmberger, 2001 *Gids van de vleermuizen van Europa, Azoren en Canarische Eilanden : met specifieke informatie over de vleermuizen in Nederland en België*. Tirion, Baarn

Bijlage 1: Vleermuizen en de wet

Flora- en faunawet

Alle in Nederland voorkomende vleermuizen genieten strikte bescherming onder de Flora- en faunawet. De wet is aangevuld met een Algemene Maatregel van Bestuur (AMvB) met betrekking tot artikel 75 aangaande de vrijstellingen van de verbodsbepalingen. Alle inheemse soorten vleermuizen zijn opgenomen in tabel 3 van bijlage 1 van de AMvB en zijn daarmee strikt beschermd. De wet kent ten aanzien van deze soorten een zorgplicht en verbodsbepalingen.

Zorgplicht

De Flora- en faunawet gaat uit van het 'nee tenzij'-beginsel. Beschermen staat voorop, ingrijpen is een uitzondering. De wet vereist dat zorgvuldig met dieren wordt omgegaan. Deze 'zorgplicht' houdt in dat iedereen:

- voldoende zorg in acht neemt voor alle in het wild voorkomende dieren en hun leefomgeving.
- die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen voor flora of fauna kunnen worden veroorzaakt, verplicht is dergelijk handelen achterwege te laten voor zover zulks in redelijkheid kan worden gevegd, dan wel alle maatregelen te nemen die redelijkerwijs van hem kunnen worden gevegd teneinde die gevolgen te voorkomen of, voor zover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken.

Verbodsbepalingen

Voor inheemse diersoorten zijn er, naast de zorgplicht (art. 2), ook verschillende verbodsbepalingen van toepassing:

- Het is verboden dieren behorende tot een beschermde inheemse soort te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen (art 9).
- Het is verboden dieren behorende tot een beschermde inheemse soort opzettelijk te verontrusten (art 10).
- Het is verboden nesten, holen of andere voortplanting- of vaste rust- of verblijfplaatsen van dieren behorende tot een beschermde inheemse soort te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren (art 11).
- Het is verboden eieren van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te zoeken, te rapen, uit het nest te nemen, te beschadigen of te vernielen. (art. 12)

Ten aanzien van artikel 11 wordt in de wet niet gesproken van permanente verblijfplaatsen. Dat betekent dat verblijfplaatsen die door vleermuizen terugkerend periodiek worden gebruikt ook beschermd zijn in de periode dat de vleermuizen daarin niet aanwezig zijn. Winterverblijven zijn dus ook in de zomer beschermd en zomerverblijfplaatsen (bijvoorbeeld kraamkolonies) ook in de winter.

Onder de verbodsbepaling van artikel 11 valt ook het verbod op het aantasten van de functionaliteit van vaste rust- of verblijfplaatsen. Dat wil zeggen dat wanneer vliegroutes en/of foerageergebieden die voor de vleermuizen van een verblijfplaats essentieel zijn aangetast worden, dit wordt gezien als een aantasting van de verblijfplaats zelf².

² Heusden, W.R.M. van, S. Vreugdenhil, 2006

Ontheffing

Voor soorten van de Flora- en faunawet die in tabel 3 worden genoemd, kan onder andere bij activiteiten gericht op ruimtelijke ontwikkeling of herinrichting, waarbij nadelige gevolgen niet kunnen worden uitgesloten, een ontheffingsaanvraag worden ingediend om die activiteiten toch uit te mogen voeren. Hiervoor is een uitgebreide toets noodzakelijk.

De zorgplicht en de plicht tot voorkomen, beperken of ongedaan maken (vermijden, mitigeren en compenseren) blijft gelden, maar ontheffing van de verbodsbepalingen kan worden verleend wanneer:

- Er geen alternatief is voor de ingreep, dat wil zeggen. geen andere bevredigende oplossing bestaat.
- er sprake is van een in of bij wet genoemd belang, en
- geen afbreuk wordt gedaan aan een gunstige staat van instandhouding van de soort.

Uitvoering van werkzaamheden in het kader van (periodiek) bestendig beheer en onderhoud in de landbouw en bosbouw, bestendig gebruik, of uitvoering in het kader van ruimtelijke inrichting en ontwikkelingen vallen onder de in de wet genoemde belangen.

Gunstige staat van instandhouding van de soort

Met betrekking tot gunstige staat van instandhouding van de soort gaat het om 'populaties van de soort' in hun natuurlijke habitat. Het gaat daarom niet om de populatie van de soort op Nederlandse (of Europese) schaal, maar in kwalitatieve zin om de lokale populatie op de locatie of verblijfplaats waar de soort is aangetroffen. Effecten worden op kwalitatief niveau beoordeeld, dat wil zeggen dat gekeken wordt of de locatie, de verblijfplaats of het gebied de functie voor de populatie houdt. Mitigerende en compenserende maatregelen worden op ditzelfde kwalitatieve niveau genomen.

Pas in tweede instantie wordt gekeken naar de gunstige staat van instandhouding van lokale, regionale en landelijke populaties.

Gedragscodes

Wanneer het gaat om bestendig beheer en onderhoud in land- of bosbouw kan op basis van een door de Minister goedgekeurde gedragscode vrijstelling worden gekregen voor verbodsbepalingen ten aanzien van onder de Flora- en faunawet algemeen en strikt beschermde soorten (tabel 2 en 3). De zorgplicht blijft daarbij echter gewoon gelden.

Meer informatie over de uitwerking van de Flora- en faunawet is te vinden in de brochure "*Buiten aan het werk – houd tijdig rekening met beschermde dieren en planten!*" op de website van het Ministerie van LNV.